

LEABHRÁN TÉARMAÍ

Leabhrán Téarmaí
don Chéad Bhliain

Gramadach
Foirgneamh na Scoile
Na Daoine sa Scoil
Obair na Scoile
Saol na Scoile
Téarmaí teicneolaíochta
Adhmadóireacht
Béarla
Ceol
Corpoideachas
Eacnamaíocht Bhaile
Ealaín
Eolaíocht
Folláine
OSPS
Francis
Gaeilge
Gearmáinis
Grafaic Theicniúil
Matamaitic
OSSP
Reiligiún
Spáinnis
Staidéar Gnó
Stair
Teicneolaíocht Fheidhmeach
Tíreolaíocht
Briathra gnímh

Póstaeir ranga

Tóraíocht taisce:
téarmaí sa
tsaotharlann

Ullmhú do scrúdú

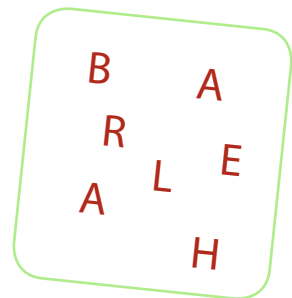
Crosfhocail

Dul siar ar
thopaic

Tráth na gCeist

Anagramaim

Cuardach focal

Cluiche tabú

Mar mhúinteoir, conas is féidir liom an téarmaíocht a theagasc?

Clár

FOCLÓIR DON CHÉAD BHLIAIN

Réamhrá	3
Nóta fáiltithe ó mhúinteoir ábhair	4

Foclóir ginearálta

---

1. Samplaí den Ghramadach	5
2. Teanga bhainistíocht ranga	6
3. Foirgneamh na Scoile	7
4. Na Daoine sa Scoil	8
5. Obair na Scoile	9
6. Saol na Scoile	10
7. Téarmaí teicneolaíochta	11
8. Caint neamhfhoirmeálta na gcluichí	12

Na hÁbhair Scoile

---

9. Adhmadóireacht	13
10. Béarla	19
11. Ceol	23
12. Corpoideachas	27
13. Eacnamaíocht Bhaile	31
14. Ealaín	36
15. Eolaíocht	40
16. Folláine/OSPS	45
17. Fraincis	50
18. Gaeilge	55
19. Gearmáinis	60
20. Grafaic Theicniúil	65
21. Matamaitic	69
22. OSSP	72
23. Reiligiún	77
24. Spáinnis	82
25. Staidéar Gnó	87
26. Stair	92
27. Teicneolaíocht Fheidhmeach	96
28. Tíreolaíocht	101
29. Ábhar breise	106
30. Briathra gnímh	108
31. Teanga na Scrúduithe	111

Gabhann COGG buíochas le foireann Choláiste Pobail Rath Chairn as bunchoincheap an leabhráin téarmaí a roinnt linn

An Tairseach
Acmhainní agus Tacaí do Mhúinteoirí
Pobail Chleachtais a Chruthú agus a Chothú

An Chomhairle um Oideachas
Gaeltachta & Gaelscolaíochta

Dearthóir: Don Harper, Artwerk Limited

Clóadóir: School Print Resources, Baile Átha Cliath 1.

Réamhrá

A phríomhoidí, agus a mhúinteoirí, a chairde,

Is mian liom fáilte a chur romhaibh chuig an gcéad eagrán de “Leabhrán Téarmaí don Chéad Bhliain” de chuid COGG. I mo thaithí mar oideachasóir ag plé le múinteoirí agus príomhoidí ar feadh na mblianta fada, tuigim gur ceann de na dúshláin is mó a bhíonn roimh scoláirí agus a gcuid múinteoirí sa chéad bhliain ná an t-ualach mór téarmaíochta nua atá le múineadh agus le sealbhú. Tá sé i gceist go mbeidh an leabhrán téarmaí seo mar dhroichead idir an bhunscoil agus an iar-bhunscoil i gcomhthéacs an tumoideachais.

Tá súil agam go gcabhróidh an leagan amach, na míniúcháin ar an téarmaíocht i nGaeilge shimplí agus na leideanna gramadaí leis an téarmaíocht a mhúineadh i gcomhthéacs. Tá an cur chuige sa leabhrán téarmaí dírithe freisin ar fheasacht na múinteoirí agus na scoláirí ar ghramadach agus ar chruinnscríobh na Gaeilge ón gcéad bhliain san iar-bhunscoil. Ba cheart go mbeadh an tuiscint agus an fheasacht seo ina gcabhair dóibh agus iad ag dul i ngleic leis an gcuraclam iomlán trí mheán na Gaeilge. Meastar go mbeidh sé tairbheach dóibh freisin agus iad ag iarraidh ardinniúlacht agus sárchumas sa Ghaeilge a bhaint amach le linn dóibh a bheith san iar-bhunscoil.

Tá sé i gceist go dtacódh an leabhrán téarmaí seo le haidhmeanna na scoile i leith forbairt litearthachta agus chruinneas na Gaeilge i measc na foirne agus na scoláirí, mar chuid den phróiseas féinmheastóireachta scoile.

Is leabhrán téarmaí píolótach atá i gceist i mbliana bunaithe ar choincheap a bhí sa cheann ag na múinteoirí i gColáiste Pobail Ráth Chairn. Bhí siad sásta an chéad leagan den leabhar a roinnt le COGG ionas go bhféadfaí é a fhorbairt agus a sholáthar i bhformáid a bheadh oiriúnach do scoileanna agus mo mhíle buíochas leo. Ba bhreá linn aiseolas a fháil uaibh mar mhúinteoirí agus mar shaineolaithe ábhair faoi infheidhmeacht an leabhair mar acmhainn teagaisc, ionas gur féidir linn feabhsuithe a chur i bhfeidhm do leagan na bliana seo chugainn. Beidh fáilte roimh aon tuairimí/ moltaí ag eolas@cogg.ie

Ba mhaith liom mo bhuíochas ó chroí a ghabháil le **Deirdre Ní Chaomhánaigh, Pádraig Ó Beaglaoich** agus **Pól Ó Cainín** a rinne obair na gcapall ar an leabhrán seo chomh maith leis na baill foirne eile in COGG a roinn a gcuid tuairimí leo. Is mian liom freisin aitheantas a thabhairt do na múinteoirí ábhar a chuir na liostaí focal ar fáil dúinn sna hábhair éagsúla. Mo bhuíochas libh uile!

A scoláirí, a chairde,

Tá an leabhrán téarmaí seo leagtha amach ar bhealach simplí agus tarraingteach chun cabhrú libh na focail agus na téarmaí nua go léir sna hábhair éagsúla a fhoghlaim agus sibh sa chéad bhliain. Tá súil agam go gcabhróidh na míniúcháin ar na téarmaí éagsúla libh iad a thuiscint níos fearr ionas go mbeidh sibh in ann iad a úsáid in abairtí atá cruinn agus ceart.

Tá leideanna beaga gramadaí in úsáid anseo agus ansiúd chun cabhrú libh na téarmaí gramadaí a thuiscint ón gcéad bhliain san iar-bhunscoil. Beidh an tuiscint seo ina cabhair an-mhór agus sibh ag bogadh ar aghaidh tríd an iar-bhunscoil ó bhliain go bliain agus ag iarraidh píosaí scríbhneoireachta níos casta a thuiscint agus cinn a chruthú sibh féin. Is féidir libh tuairimí nó moltaí maidir leis an leabhar a roinnt le bhur múinteoirí, a roinnfidh linne iad.

Go n-éirí go geal libh!

Jacqueline Ní Fhearghusa
Príomhfheidhmeannach COGG

Nóta fáiltithe ó mhúinteoir ábhair

Tá go leor fianaise ann go mbíonn dúshláin mhóra roimh mhúinteoirí ábhair i nGaelcholáistí, in iar-bhunscoileanna Gaeltachta agus in aonaid lán-Ghaeilge, go háirithe mar a bhaineann sé leis an gcuraclam iar-bhunscoile a mhúineadh trí theanga an tumoideachais. Is áis chúnta é an leabhrán seo do scoláirí na chéad bhliana, a chuirfidh go mór lena gcumas feidhmiú go héifeachtach agus go muiníneach sa bhliain sin. Anuas air sin, freastalóidh sé ar na riachtanais a bhíonn ag múinteoirí ábhair iar-bhunscoile atá ag teagasc trí Ghaeilge.

Mar mhúinteoir ábharbhunaithe ag feidhmiú i gcomhthéacs tumoideachais, tá sé tábhachtach a thuiscint nach ionann an t-ábhar a mhúineadh go héifeachtach sa dara teanga agus gach aon ní a aistriú go Béarla. Is múinteoirí teanga sinn ar fad. Ní hé sin le rá gur saineolaithe teanga sinn, a bhfuil ar ár gcumas an Ghaeilge a mhúineadh, ach is saineolaithe sinn ar fad i dteanga an ábhair. Is féidir le múinteoirí feacht teanga an scoláire a fhorbairt ina gcuid réimse saineolais féin. Tá sé de chúram gairmiúil orainn ábhair acadúla agus an Ghaeilge a theagasc ag an am céanna, bunaithe ar choincheap a bhaineann le Foghlaim Chomhtháite Ábhar agus Teangacha – FCÁT.

Tá an teanga neadaithe i gcoincheapa an ábhair. Nuair a dhírímid ar theanga an ábhair agus go háirithe ar na heochairfhocail, cabhraíonn sé go mór le scoláirí coincheapa an ábhair a thuiscint agus a shealbhú. Glacaimid go mbíonn ar lúthchleasaithe agus ar cheoltóirí cleachtadh a dhéanamh arís is arís eile chun iniúlacht a bhaint amach. Luíonn sé le ciall go mbíonn ar fhoghlaimoirí teanga an cleachtadh céanna a dhéanamh le heochairfhocail nua. Deirtear go mbíonn ar scoláirí focal nua a chleachtadh idir 10-15 uaire sula mbíonn sé 'sealbhaithe' i gceart acu (Lemoine, Levy, & Hutchison, 1993). Mar mhúinteoirí teanga i ranganna ábharbhunaithe, caithfimid a chinntiú go dtugaimid go leor deiseanna do scoláirí na heochairfhocail nua a shealbhú.

Tá sé riachtanach na heochairfhocail seo a chur i gcomhthéacs an ábhair agus iad á mhúineadh againn. Tógaimis, mar shampla, an focal 'fuinneog'.

- **an fhuinneog** (An Tuiseal Ainmneach Uatha - focal baininscneach le séimhiú ag an tús)
- **ar an bhfuinneog** (An Tuiseal Tabharthach)
- **in aice na fuinneoige** (An Tuiseal Ginideach Uatha)
- **na fuinneoga** (An Tuiseal Ainmneach Iolra)

Ní féidir talamh slán a dhéanamh de gur féidir le scoláire 'na fuinneoga' nó 'an fhuinneog' a úsáid sa chomhthéacs ceart toisc go dtugaimid an focal 'fuinneog' dóibh. Tá sé díreach mar an gcéanna leis na heochairfhocail ar fad trasna an churaclaim.

Sa leabhrán seo, tá sainmhíniú na n-eochairfhocal scríofa i nGaeilge shimplí seachas iad a bheith aistrithe go Béarla. Tugann sé seo deis don scoláire na focail nua a thuiscint ag baint úsáid as an sprioctheanga. Sa tslí seo, seachnaítear an claonadh a bhíonn ann sna ranganna, uaireanta, gach aon rud a aistriú go Béarla ar mhaithe le tuiscint an scoláire a chinntiú.

Má thugaimid tús áite do mhúineadh agus d'fhoghlaim na n-eochairfhocal sna ranganna ábharbhunaithe, ag díriú ar úsáid na sprioctheanga agus ag cur béim ar chomhthéacs, éireoidh na scoláirí níos muiníní le teanga an ábhair agus tiocfaidh feabhas ar a gcuid cumais dul i ngleic le coincheapa an ábhair dá bharr.

Samplaí den Ghramadach

Téarma	Míniú	Samplaí
Ainmfhocal	An t-ainm atá ar rud, ar áit nó ar dhuine.	tábla, bord, Gaillimh, Ciara, Ruairí
Ainmfhocal baininscneach	Ainmfhocal a leanann na rialacha d'ainmfhocail bhaininscneacha.	an bhean, an tsaoirse, an tír
Ainmfhocal firinscneach	Ainmfhocal a leanann na rialacha d'ainmfhocail fhirinscneacha	an fear, an sagart, an gluaisteán
Consan	Litir san aibítir, nach guta í.	b, c, d, p, r, s, mar shampla
Consan caol	Consan a bhfuil i nó e (guta caol) díreach in aice leis.	cith, mil, rith
Consan leathan	Consan a bhfuil a, o, u (guta leathan) díreach in aice leis.	cara, nua, doras
Guta	Litir san aibítir, nach consan í.	a, e, i, o, u, á, é, í, ó, ú
Guta caol	e, é, i nó í	
Guta leathan	a, á, o, ó, u nó ú	
Réamhfhocal	Focal beag a chuireann ceangal idir dhá rud in iúl, m.sh. Tá póstaer ar bhalla. Fuair mé litir ó Mháire.	ar, ó, as, i, thar, um, faoi, ag, de, do
Séimhiú	h a chuirimid tar éis consain ag tús focail. Cuirimid séimhiú ar fhocail i gcásanna áirithe, m.sh. tar éis ar, faoi, sa.	an G haeilge, ar b hean, sa p hluais
Urú	Litir a thagann roimh an gcéad chonsan i bhfocal. Cuirimid urú ar fhocail i gcásanna áirithe, m.sh. tar éis ar an nó ag an nó faoin . I gcás gutaí, cuirimid n- roimh an gcéad ghuta tar éis ár, bhur, agus a.	ar an m bád, faoin b pluais, leis an n grian, ár n -athair, bhur n -uncail, a n -aint
An tuiséal tabharthach	Sa tuiséal tábharthach bíonn an t-ainmfhocal tar éis réamhfhocail.	ar theach, sa scoil, ón duine
	(i) Cúige Uladh: réamhfhocal + an + séimhiú	ar an bhean, ar an fhear, ar an fhuinneog
	(ii) Na cúigí eile: réamhfhocal + an + urú	ar an mbean, ar an bhfear, ar an bhfuinneog.
Tá an dá leagan den riail thuas ceart, ach is fearr ar fad cenn amháin a roghnú agus cloí leis i gcónaí.		

Áiseanna ar líne don ghramadach

teanglann.ie	
tearma.ie	
foclóir.ie	
https://www.cogg.ie/gaelchultúr-fis-agus-foghlaim/	An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta & Gaelscolaíochta

Teanga Bhainistíochta Ranga

Tús an ranga	Ar mhiste libh suí síos. Anois seo iad na hintinní foghlama don rang inniu. Ar mhiste libh na leabhair a thógáil amach. An bhféadfadh sibh na leabhair a oscailt ar leathanach x. Dún/Druid an doras i do dhiaidh, a Róisín.
Socrú síos	An dtiocfadh libh a bheith ciúin le bhur dtoil. Anois, tá ciúnas de dhíth orm.
Dul siar	Tosóimid inniu trí dhul siar ar ábhar an ranga dheireanaigh An cuimhin leat, a Mháire, cad is brí le x?
Obair bhaile	Cá bhfuil d'obair bhaile? Tugaigí suas an obair bhaile anois, le bhur dtoil. Baileoidh mé an obair bhaile uaibh anois.
Obair ranga	Ar mhiste leat é sin a léamh os ard ansin, a Pheadair? Coimhead an fhoghraíocht. Bí cúramach leis an bhfoghraíocht. Éistigí go cúramach anois. Oscail/Foscail an fhuinneog ansin, a Aoife, le do thoil. Déanaigí grúpaí de cheathrar anois, le bhur dtoil. Pléigí an cheist sin i ngrúpaí. Ar mhaith libh díospóireacht a dhéanamh amárach?
Deireadh an ranga	Anois, déanaigí na ceisteanna sin don obair bhaile. Beidh scrúdú againn ar an ábhar sin amárach. An bhféadfadh sibh bhur leabhair a dhúnadh anois, le bhur dtoil. Críochnóimid an chaibidil sin amárach.

Foirgneamh na Scoile

<p>An bhialann/ An ceantín</p>	<p>An áit sa scoil ina n-itheann scoláirí le chéile ag am sosa agus ag am lóin. Go minic, bíonn bia agus deochanna á ndíol inti.</p>
<p>Oifig an phríomhoide</p> 	<p>An seomra ina n-oibríonn an príomhoide agus ina mbuaileann sé/sí le scoláirí/múinteoirí.</p>
<p>Oifig an Rúnaí</p>	<p>Oibríonn rúnaí na scoile sa seomra seo.</p>
<p>An oifig threorach</p>	<p>Seo an seomra ina n-oibríonn an treoirchomhairleoir/comhairleoir scoile. Is spás sábháilte é don scoláire labhairt faoi rud ar bith is mian leis/léi.</p>
<p>An leabharlann</p> 	<p>An seomra ina bhfuil go leor leabhar. Bíonn deis ag scoláirí leabhair a thógáil ar iasacht nó obair neamhspleách a dhéanamh sa leabharlann.</p>
<p>An léachtlan/ An halla tionóil</p> 	<p>Seomra mór, le sraitheanna suíochán, ina dtagann grúpa mór scoláirí le chéile. Go minic, bíonn cuma amharclainne ar an seomra seo.</p>
<p>An tsaotharlann</p> 	<p>Seomra mór do ranganna praiticiúla, ina bhfuil trealamh agus fearas don ábhar cúí, m.sh. an tsaotharlann eolaíochta</p>
<p>An seomra ciúin / An seomra machnamhach / An seomra spioradálta / An díseart</p>	<p>Seo seomra ciúin atá ar fáil do scoláirí, a bhfuil spás príobháideach uathu, chun sos a ghlacadh agus chun smaoineamh. Uaireanta, téann grúpa ann le múinteoir chun machnamh a dhéanamh nó chun guí.</p>
<p>An seomra foirne</p>	<p>An seomra ina n-oibríonn na múinteoirí nó ina nglacann siad lón.</p>
<p>An seomra ríomhaireachta</p>	<p>An seomra ina bhfuil ríomhairí do na scoláirí.</p>
<p>An seomra tacaíochta foghlama</p>	<p>An seomra ina mbíonn ranganna aonair/beaga ar siúl le múinteoir tacaíochta foghlama. Go minic bíonn an cúntóir riachtanais speisialta anseo freisin ag cabhrú le scoláirí.</p>
<p>An trealamh</p>	<p>Fearas atá sa scoil do na hábhair éagsúla, m.sh. trealamh spóirt nó trealamh ceoil.</p>
<p></p>	<p></p>
<p></p>	<p></p>
<p></p>	<p></p>

Na Daoine sa Scoil

<p>An bliainmhúinteoir/ An ceann bliana</p>	<p>An múinteoir atá freagrach as bliainghrúpa faoi leith.</p>
<p>An captaen/ An cinnire</p>	<p>An scoláire sinsearach atá i gceannas ar choiste nó ar ghrúpa scoláirí sa scoil, agus a bhfuil freagrachtaí faoi leith aige/aici, m.sh. an captaen ceoil nó captaen na Gaeilge, nó cinnire ranga.</p>
<p>An comhairleoir scoile</p> 	<p>Is múinteoir é/í seo a thugann tacaíocht agus cluas éisteachta do scoláire ar bith a bhfuil cabhair nó comhairle uaidh/uaithi, m.sh. má tá deacracht ag an scoláire socrú isteach sa chéad bhliain, is féidir leis/léi labhairt leis an gcomhairleoir scoile faoin bhfadhb.</p>
<p>An cúntóir riachtanais speisialta</p>	<p>An duine a chabhraíonn le scoláire faoi leith taobh istigh agus taobh amuigh den seomra ranga. Bíonn an cúntóir riachtanais speisialta ar an eolas faoi riachtanais an scoláire agus go minic freastalaíonn sé/sí ar ranganna in éineacht leis an scoláire.</p>
<p>An feighlí scoile/ An t-airíoch</p>	<p>Duine a thugann aire d'fhoirgneamh na scoile, an córas teasa agus eile.</p>
<p>Foireann na scoile</p>	<p>Na daoine ar fad atá ag obair sa scoil – múinteoirí, cúntóirí riachtanais speisialta, príomhoidí, rúnaí, airíoch/feighlí agus mar sin de.</p>
<p>An leabharlannaí</p> 	<p>An duine atá i bhfeighil ar an leabharlann.</p>
<p>An meantóir</p>	<p>An múinteoir a thugann tacaíocht ghinearálta do scoláirí faoi leith. Buaileann an meantóir agus an scoláire le chéile go minic le linn na scoilbhliana.</p>
<p>An múinteoir ranga</p> 	<p>An múinteoir atá i gceannas ar rang faoi leith agus a chabhraíonn leis na scoláirí sa rang sin. Go minic, bíonn cruinniú ag na scoláirí leis an múinteoir ranga gach seachtain.</p>
<p>An múinteoir tacaíochta foghlama</p>	<p>An múinteoir a chabhraíonn le scoláirí a bhfuil breis tacaíochta nó sainchabhair ag teastáil uathu.</p>
<p>An príomhoide tánaisteach / An leas-phríomhoide</p>	<p>An duine a chabhraíonn leis an bpríomhoide an scoil a réachtáil.</p>
<p>Na Sinsir</p>	<p>Na scoláirí is sine sa scoil. Tá siad i mblianta 4, 5 agus 6.</p>
<p>Na Sóisir</p>	<p>Na scoláirí is óige sa scoil. Tá siad i mblianta 1, 2 agus 3.</p>
<p>An séiplíneach</p>	<p>An comhairleoir atá ar fáil do scoláirí chun éisteacht agus labhairt leo faoi théamaí spioradálta, ach go háirithe.</p>

Obair an Scoláire

Ábhar éigeantach/riachtanach	Ábhar scoile atá ar gach scoláire a dhéanamh, m.sh. Gaeilge, Béarla, Mata.
Ábhar rognach	Ábhar scoile a roghnaíonn an scoláire, ag brath ar na hábhair suime atá aige/aici, m.sh. Ceol, Gearmáinis, Staidéar Gnó.
Áis (Áiseanna) 	Acmhainní/saoráidí sa scoil nó ar thalamh na scoile atá na scoláirí ábalta a úsáid, m.sh. an halla spóirt, an seomra ceoil, páirc imeartha, cúirt chispheile.
An aiste	Píosa fada scríbhneoireachta faoi théama ar leith.
An t-aonad	An ceacht foghlama, nó an chaibidil i leabhar, faoi théama ar leith.
Blag	Píosa neamhfhoirmeálta scríbhneoireachta ar shuíomh idirlín.
An chaibidil	An t-aonad i leabhar scoile atá bunaithe ar théama faoi leith.
Cur i láthair 	Taispeántas/léiriú ó bhéal, go minic ar Powerpoint. Déanann scoláire os comhair an ranga é faoi ábhar ar leith.
An gearrchúrsa/ An modúl	An t-aonad foghlama a bhíonn ar siúl ar feadh tréimhse ghairid, m.sh. ar feadh 6 seachtaine.
Intinn (intinní) Foghlama	Aidhm(eanna) a bhíonn ag múinteoir ag tús an cheachta/ranga, atá le bheith foghlamtha ag na scoláirí faoi dheireadh an cheachta/an ranga sin.
An measúnú	An modh ina ndéantar breithiúnas ar obair an scoláire, m.sh. marcanna a thabhairt ar scrúdú ranga, ar chur i láthair, ar thionscnamh.
Measúnú Leanúnach	Measúnú rialta a dhéanann an múinteoir ar an obair, le modhanna éagsúla.
Measúnú Rangbhunaithe (MRB)	Tasc atá le déanamh i mblianta 2 agus 3 i ngach ábhar le linn an ranga thar thréimhse cúpla seachtain. Is cuid oifigiúil den tSraith Shóisearach é seo.
An phunann 	An fillteán ina gcoimeádann scoláire an obair ranga nó an obair thionscnaimh atá déanta.
Scrúduithe na Nollag / an tSamhraidh	Scrúdú fada i ngach ábhar a bhíonn ar siúl roimh shaoire na Nollag nó roimh laethanta saoire an tsamhraidh.
Scrúdú Ranga	Scrúdú gairid a bhíonn ar siúl le linn an ranga.
Táscaire	Comhartha go bhfuil tasc nó gníomh á bhaint amach ar chaighdeán faoi leith.
Tionscadal/ Tionscnamh	Píosa oibre cuimsitheach a dhéanann scoláirí faoi thopaic ar phóstaer, ar PowerPoint nó a leithéid.

Saol na Scoile

<p>Coiste/Cumann</p>	<p>Grúpa scoláirí a oibríonn le chéile ar son ábhar nó téama faoi leith. Cabhraíonn siad an téama a chur chun cinn sa scoil agus eagraíonn siad feachtais nó imeachtaí do na scoláirí eile, m.sh. an coiste timpeallachta, cumann na scoláirí.</p>
<p>Comhairle na scoláirí / Comhairle na ndaltaí</p>	<p>Grúpa scoláirí ó gach bliaingrúpa a oibríonn le chéile ar mhaithe leis na scoláirí. Go minic, eagraíonn siad imeachtaí do na scoláirí.</p>
<p>Dialann scoile</p> 	<p>An leabhrán nótaí a bhíonn ag scoláire chun an obair bhaile a nótaíl. Go minic, scríobhann tuismitheoirí/caomhnóirí nótaí ann, m.sh. nótaí tinnis agus nótaí asláithreachta.</p>
<p>Feisteas spóirt</p> 	<p>Éadaí spóirt</p>
<p>Gníomhaíochtaí seach-churaclaim</p>	<p>Gníomhaíochtaí nó clubanna atá ar siúl ag am lóin nó i ndiaidh am scoile, ina nglacann scoláirí páirt, m.sh. club drámaíochta, club díospóireachta, traenáil spóirt, banna ceoil, cór.</p>
<p>Nóta asláithreachta</p>	<p>Nóta a scríobhann tuismitheoir/caomhnóir (i ndialann scoile an scoláire) tar éis do scoláire a bheith as láthair.</p>
<p>Plean oibre/ Plean staidéir</p>	<p>Clár ama a chuireann scoláire le chéile chun cabhrú leis/léi struchtúr a chur ar an obair bhaile agus dul siar a dhéanamh.</p>
<p>Poncúlacht/ tráthúlacht</p> 	<p>A bheith in am don lá scoile ar maidin agus do gach rang i rith an lae.</p>
<p>Tinreamh scoile</p>	<p>Na laethanta a bhíonn scoláire ar scoil.</p>
<p>Tionól</p> 	<p>Teacht le chéile idir na scoláirí agus foireann na scoile.</p>
<p>Tuairisc scoile</p> 	<p>Cuntas ar obair, dul chun cinn agus forbairt an scoláire. De ghnáth, faigheann an tuismitheoir/caomhnóir tuairisc ag an Nollaig agus ag deireadh na scoilbhliana, ina bhfuil toradh agus tagairt ó gach múinteoir.</p>

Téarmaí Teicneolaíochta

Blag	Píosa neamhfhoirmeálta scríbhneoireachta ar shuíomh idirlín.
Córas giolcaireachta na scoile 	Cuntas na scoile ar Twitter chun teachtaireacht a chur amach chuig lucht leanúna.
Cuntas idirlín na scoile	Cuntas idirlín a thugann seoladh ríomhphoist scoile do gach scoláire, mar aon le rochtain ar sheirbhísí faoi leith, m.sh. GoogleClassroom nó Microsoft Office/Teams.
Guthán cliste 	Fón ar ar féidir teacht ar an idirlín. Bíonn cosc ar ar fhóin phóca i rith ranganna in go leor scoileanna.
Giolc/Tvuít	Teachtaireacht ghearr a chuireann duine ar chuntas Twitter.
Leabhar digiteach	Leabhar i bhfoirm PDF.
Ríomhaire glúine 	Ríomhaire is féidir a iompar ó áit go háit.
Ríomhleabhar / eleabhar 	Leabhar atá le fáil ar ríomhaire, seachas cóipchrua is féidir a chur i do mhála.
Ríomhphost / Rphost	Teachtaireacht a chuirimid go digiteach, agus seoladh ríomhphoist an duine in úsáid againn.
Ríomhphunann	Filleán digiteach ar líne (go minic ar chuntas scoile an scoláire) ina gcoimeádann an scoláire obair ranga agus tionscnaimh.
Seoladh ríomhphoist scoile an scoláire	Seo an seoladh pearsanta atá ag gach scoláire ar scoil chun teachtaireachtaí a sheoladh go digiteach.
Suíomh gréasáin/ idirlín	Leathanaigh ar an idirlíon ar a bhfuil go leor eolais faoi eagraíocht, faoi chomhlacht agus mar sin de, m.sh. bíonn eolas faoi do scoil ar fáil ar shuíomh gréasáin na scoile.
Táibléad 	Gléas beag ríomhaireachta is féidir a iompar timpeall agus ar a bhfuil rochtain idirlín.

Caint neamhfhoirmeálta na gcluichí

Amuigh!
Istigh!
Is ligean é sin – bhuail sé an líon
Cúl!
Anseo!/ Chugam!
Buail amach é!
Ar aghaidh leat!
Pas an liathróid
Tabhair dom an liathróid
Faigh an liathróid
Sin cúl
Bhí sé ar fóraoil/ar seachrán
Maith thú!
Mí-ádh
An bhfuil cead agam imirt?
Ar mhaith leat imirt?
Cad é an scór?
A haon araon/ a dó, a náid
Roghnaigh foireann
Calaois a bhí ann!
Cic éirce atá ann
Beir air!
An-chic!
Cén cineál pleidhcíochta atá ar siúl agat?

An-bhreith!
Maith an bhean!/Ardfhear!
Tabhair lascadh breá don liathróid!
Rinne tú éagóir
Cloígh leis na rialacha!
Níl tú ag cloí...
Ní tusa atá i bhfeighil
Bhí sé/sí sa chearnóg
Sin cúinne
Fuair siad cic saor/cic taobhlíne
Idir na cuailí
Thar an trasnán
Iompaigh/cas timpeall/tiontaigh thart
Ardaigh an liathróid
Chuaigh sí/sé ar ruathar aonair
Bhí mí-ádh orainn
Glac an cúilín
Scór den scoth
Bhuail sé an trasnán
Táim gortaithe
Sinne na buaiteoirí!

